

PREZIDENT A OZBROJENÉ SÍLY A BEZPEČNOSTNÍ SBORY

Zdeněk Koudelka

1. VRCHNÍ VELITEL OZBROJENÝCH SIL

Dnešní Ústava platná v Čechách, na Moravě a Slezsku podle československé tradice dává vrchní velení prezidentu nejen nad armádou, ale všemi ozbrojenými silami. Jen krátce po vzniku samostatného Československa dávala Prozatímní ústava prezidentu postavení nejvyššího velitele vojska. To bylo novelou Prozatímní ústavy zákonem č. 271/1919 Sb. rozšířeno na nejvyššího velitele veškeré branné moci.¹ Tuto úpravu převzala Ústavní listina z roku 1920, která přirčila prezidentovi právo vrchního velení veškeré branné moci, což je širší pojem než jen vojsko, případně armáda, a stejně tak Ústava 9. května z roku 1948. Ústava z roku 1960 použila nový termín "vrchní velitel ozbrojených sil" místo branné moci, což prakticky převzala naše ústava i Ústava SR, která tak odmítla omezené pojetí vrchního velení pouze na armádu podle Ústavy SR z r. 1939.² Ozbrojené síly tvoří podle zákona armáda, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž.³ Zajímavostí je, že Tomáš G. Masaryk užíval vojenského koně, který mu byl na náklady armády přidělen jako vrchnímu veliteli ozbrojených sil.⁴ Dnešní prezidenti již koně pro výkon vrchního velitelství nepotřebují.

Postavení prezidenta jako vrchního velitele ozbrojených sil vytváří zvláštní vztah k ministru obrany, jemuž přísluší státní správa rezortu obrany, ale nepřísluší mu nejvyšší velitelská pravomoc. Ministr obrany je v oblasti aktů spadajících do vrchního velení nad ozbrojenými silami prezidentu republiky - vrchnímu veliteli - podřízen. Podřízenost ministra zde není absolutní, není podřízen ve věci vojenské správy, ale jen pokud by byl činný v oblasti patřící do velitelské pravomoci prezidenta jako vrchního velitele.

V praxi je někdy těžko rozlišitelné, jaké konkrétní akty jsou akty správními a jaké velitelskými, přičemž schází dlouhodobá ústavní tradice jednání prezidenta jako vrchního velitele ozbrojených sil v době války. Československé vojsko sice bylo účastno obou

---

¹ Branná moc byl širší termín než jen vojsko. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*. Praha 1934, s. 196-197.

² § 10 písm. b) zákona č. 37/1918 Sb. a novela zákonem č. 271/1919 Sb. § 64 odst. 1 bod 10 Ústavní listiny. § 38 odst. 1 písm. i) Ústavy SR č. 185/1939 Sl.z. § 74 odst. 1 bod 12 Ústavy 1948. Čl. 62 odst. 1 bod 11 Ústavy č. 100/1960 Sb. Čl. 61 odst. 1 písm. k) ústavního zákona o československé federaci. Čl. 102 písm. j) Ústavy SR.

³ § 3 odst. 2 zákona č. 219/1999 Sb. Do roku 1999 to bylo vojsko jako jejich základ a dále veřejné ozbrojené sbory, které určila vláda, a v době mimořádných opatření též veřejné ochranné sbory - § 2 branného zákona č. 92/1949 Sb.

⁴ EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 63.

světových válek, nikoliv však jako samostatně operující armáda, ale jako součást jiných operujících armádních skupin a operačně podřízena cizímu, byť spojeneckému velení.

Obsahem vrchního velení je určovat, že vojsko má být nasazeno, nařizovat mobilizaci, prezident je služebním orgánem, má nejvyšší vojenskou kázeňskou pravomoc, oprávnění inspekce a ustanovování do velitelských funkcí v ozbrojených silách. Zvyklostí jsou i slavnostní projevy k vojsku při určitých příležitostech. Jako projevy nepodléhají kontrasignaci, byť mají formu rozkazu, protože nejde o rozhodnutí ve věci (konstitutivní či deklaratorní).⁵ Prezident je nadřízen všem příslušníkům sloužícím v ozbrojených silách.⁶ Prezident propůjčuje rozkazem prapory a čestné názvy vojenským jednotkám. Např. 8. 5. 2002 propůjčil 1. mechanizované divizi bojový prapor a název Albrechta z Valdštejna.

Negativní vymezení vrchního velení⁷ je, že sem nepatří věci:

- spadající do úpravy zákona a z jeho zmocnění do úpravy nařízení vlády či vyhlášky Ministerstva obrany,
- opatřování osobních a materiálních potřeb branné moci, což je výkon státní správy,
- povyšování vojáků do hodností⁸ a úprava postavení civilních zaměstnanců, což je též výkon vojenské správy.

V otázce, zda se prezident může ujmout přímého operačního velení, anebo má pouze právo jmenovat hlavního vojenského velitele operujících vojsk, lze přinést argumenty z jiných demokratických právních řádů i obecnou zkušenost, že není vhodné, aby hlava státu jako vrchní velitel přímo vstupovala do operačního vojenského rozhodování, neboť ponese odpovědnost za případné neúspěchy, což destabilizuje vnitrostátní situaci válčícího státu. Některé ústavní texty přímo dávají vrchní velení nad brannou mocí prezidentu jen v době míru s tím, že za války musí jmenovat vojenského hlavního velitele, který je mu odpovědný.⁹

---

⁵ Za platnosti Ústavní listiny z roku 1920 si prezident taktéž nenechal obecně kontrasignovat projevy, pokud však měly formu rozkazu, tak ano. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 213, 237, 249. Sbírku Masarykových projevů sestavil EMANUEL MORAVEC: *Projevy prezidenta T. G. Masaryka k vojsku*, Praha 1929.

Nález Ústavního soudu č. 91/1994 Sb. Rozhodnutí chápeme jako autoritativní projev veřejného orgánu – právní akt, jímž se autoritativně zakládají, ruší, mění právní vztahy (konstitutivní rozhodnutí) nebo se ověřují (deklaratorní rozhodnutí).

⁶ EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 203.

⁷ EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 207-208.

⁸ Ovšem ani zde nebyla názorová jednota již v době monarchie, kdy někdy bylo řazeno povyšování důstojníků do působnosti velitelské, a ne správní. Při projednávání Ústavní listiny Ústavní výbor považoval povyšování všech důstojníků za právo prezidenta jako vrchního velitele. Až Národní shromáždění omezilo toto právo prezidenta na jmenování důstojníků 6. a vyšší hodnostní třídy. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 200, 255.

⁹ Např. § 60 odst. 2 a 8 a 80 Ústavy Svobodného státu estonského z r. 1933. Čl. 12 písm. d), čl. 48 polské Dubnové ústavy z r. 1935 (schválena 23. 3. 1935, prezidentem Ignacem Moscickim podepsána 23. 4. 1935). §

Na druhé straně je znám případ, že při přijímání ústavy třetí Francouzské republiky byl přímo odmítnut návrh ustanovení znemožňující prezidentovi vojsku osobně velet, v důsledku čeho by mohl jen jmenovat pro operace v poli vojenského velitele. Stalo se tak na požadavek tehdejšího prezidenta maršála a vévody magentského Marie Edmé Patrice Maurice de MacMahona, který jinak hrozil abdikací, pokud mu ústava „*znemožní tasit meč na obranu vlasti*“.¹⁰

Naše ústava nezabráňuje prezidentu republiky přímo se ujmout velení v poli. Nicméně v praxi by zřejmě tento úkol plnil náčelník generálního štábu, který zabezpečuje velení armádě,¹¹ pokud by nad něj prezident nejmenoval hlavního velitele pro vojenské operace všech ozbrojených sil, nejen armády. Jmenování hlavního vojenského velitele operujících armád předpokládala i prvorepubliková praxe československá na základě vojenského služebního řádu prezidenta republiky, byť ústava ani zákon takovou pozici neznaly. Příkladem je jmenování do funkce nejvyššího velitele branných sil francouzského generála Maurice Cesara Josepha Pellého prezidentem T. G. Masarykem roku 1919 v době bojů s Maďarskem, který tuto funkci vykonával do roku 1920.¹² I nejvýznamnější československý konstitucionalista František Weyr, který rozlišoval nutnost kontrasignace aktů prezidenta jako vrchního velitele na období míru a války, kdy ji považoval za nesmyslnou a neproveditelnou, viděl východisko vedoucí k odstranění kontrasignace při velení armády v poli ve jmenování vojenského hlavního velitele operujících armád, který by kontrasignaci nepodléhal.¹³

Při vojenském útoku na polské pozice v Těšínsku v lednu 1919 sehrál určující úlohu prezident republiky T. G. Masaryk. Nejprve vojenský útok dohodl s premiérem Karlem Kramářem na jednání 15. 1. 1919. Útok byl schválen na jednání vlády 17. 1. 1919 svolané z popudu prezidenta, který také jednání předsedal. Zajištěním realizace útoku byl pověřen ministr obrany Václav Klobučník, a to nejpozději do 23. 1. 1919. Ministr vydal ihned příslušný rozkaz, ale za několik hodin byl na základě Masarykova telefonického rozkazu útok zrušen, protože do Prahy dorazila informace o ustanovení nové polské vlády Ignáce Paderewského. Protože

---

127 Ústavy Republiky Estonsko z 28. 6. 1992. Bod 42 Ústavy Republiky Lotyšsko z 15. 2. 1922. Čl. 134 Ústavy Polské republiky z 2. 4. 1997. Čl. 134 odst. 4 Ústavy Polské republiky z 2. 4. 1997.

Estonská ústava z 1933 německy in *Die Verfassung des Estländischen Freistaats, Reval 1933*. JAROSLAV KREJČÍ: *Problém postavení hlavy státu v moderní demokracii* s. 112, 118.

¹⁰ EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 215 p. 10.

¹¹ § 7 odst. 3 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách.

¹² § 3 čl. 16 vojenského služebního řádu z 24. 5. 1926 A-I-1, věstník Ministerstva národní obrany č. 26/1926, čl. 276. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 199-200, 206, 213-215, 228, 242 p. 63.

¹³ FRANTIŠEK WEYR: *Soustava československého práva státního*, 2. vydání, 1924, s. 268. FRANTIŠEK WEYR: *Československé právo ústavní*, Praha 1937, s. 204.

však nová polská vláda nebyla ochotna akceptovat československé požadavky, došlo k realizaci akce ve dnech 23. - 31. 1. 1919 a obsazení větší části Těšínska až po řeku Vislu československými vojenskými oddíly pod vedením podplukovníka Josefa Šnejdárka.¹⁴ Masaryk útok odvolal telefonicky – ústně, tedy bez materiální možnosti kontrasignace. Nicméně v této době šlo na prezidenta v rámci recepce rakouského a uherského práva uplatnit dosavadní přístup, kdy hlava státu nepodléhala kontrasignaci coby vrchní velitel.

Za druhé světové války vojenské záležitosti neřešila exilová Šrámkova vláda.¹⁵ Projednával je prezident republiky Edvard Beneš jako nejvyšší velitel na pravidelných poradách. Účastnili se jich ministr národní obrany generál Sergěj Ingr¹⁶ a státní ministr v Ministerstvu národní obrany generál Rudolf Viest¹⁷ a další představitelé Ministerstva národní obrany. Hlavním vojenským velitelem československé branné moci byl v období 1944 - 5. 4. 1945 generál Sergěj Jan Ingr.

Zákon o vojácích z povolání dává prezidentu právo schvalovat základní vojenské řády, kde je upravena i kázeňská odpovědnost v Základním řádu ozbrojených sil z 21. 6. 2001. Tento vojenský řád se svým charakterem blíží normativním podzákonným předpisům.¹⁸ Vydávání základních vojenských řádů je součástí prezidentova postavení vrchního velitele ozbrojených sil a příslušelo by mu i bez tohoto zákonného zmocnění. Nicméně právě pro povahu základních vojenských řádů jako obecně závazných právních aktů, ne individuálních, je vhodnější taková výslovná zákonná opora. Vždy však platí, že základní vojenské řády musí být v souladu se zákonem. Pokud je tedy materiálně posoudíme jako právní předpisy, pak jsou podzákonné s právní silou rovnající se nařízení vlády. Nicméně nařízení vlády je nemůže zrušit ani za použití časové derogace. Vláda si totiž nemůže přivlastnit oprávnění, byť částečně, vrchního velitele ozbrojených sil, kterým je z Ústavy prezident. Též Jaroslav Vorel za první Československé republiky řadil tyto obecné normativní rozkazy prezidenta

---

¹⁴ LUBOMÍR KUBÍK: *Těšínský konflikt*, Olomouc 2001, ISBN 80-7198-458-2, s. 31-50.

¹⁵ VIRGINIE MARIE TURZOVÁ: *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*, Svitavy 2006, ISBN 80-86885-08-9, s. 111.

¹⁶ Divizní generál Sergěj Ingr (od 1945 armádní generál) byl ministrem národní obrany 21. 7. 1940-19. 9. 1944. Pak se stal vojenským hlavním velitelem československé branné moci do 5. 4. 1945.

¹⁷ Divizní generál Rudolf Viest (1945 armádní generál in memoriam) byl člen vlády s funkcí státního tajemníka Ministerstva národní obrany 21. 7. 1940 a od 27. 10. 1941 státního ministra v Ministerstvu národní obrany. Od 19. 9. 1944 po odchodu S. Ingra z vlády byl pověřen správou Ministerstva národní obrany, ale fakticky jej neřídil, protože 6. 10. 1944 odletěl na Slovensko, kde se stal velitelem 1. československé armády. Po porážce Slovenského národního povstání byl 3. 11. 1944 zajat Němci a 1945 v Německu popraven. Správu Ministerstva národní obrany vykonával až do 4. 4. 1945 ministr zahraničních věcí Jan Masaryk. MARTIN HODNÝ: *Českoslovenští politici v letech 1918/1991*, Praha 1991, ISBN 80-900840-0-1, s. 40, 76, 90.

¹⁸ § 5 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách. § 50 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. ZBYNĚK ŠÍN: *Prezident republiky a zákonodárství, Právní rádce 2/1995 s. 9.*

materiálně do projevů nařizovací pravomoci v rámci jeho ústavní role vrchního velitele branné moci.¹⁹

1.1 Náčelník Generálního štábu

Do prezidentovy velitelské pravomoci patří i právo jmenovat náčelníka generálního štábu armády. Toto právo je upraveno zákonem o ozbrojených silách. Nejde však o samostatné právo na základě zákona, ale o součást ústavního práva vrchního velitele. Inspirující je slovenská zkušenost, kde do roku 1995 měl prezident právo jmenovat náčelníka generálního štábu. V rámci oslabování prezidentových pravomocí nevyplyvajících přímo z ústavy bylo toto právo přeneseno § 2b zákona o Armádě SR č. 3/1993 Z.z. ve znění zákona č. 166/1995 Z.z. na vládu, která náčelníka generálního štábu jmenovala na návrh ministra obrany. Náčelník podle této úpravy velel vojskům, zodpovědný byl ministru obrany, jemuž byl podřízen. Prezident novelu zákona vetoval s odkazem na jeho protiústavnost, neboť nerespektoval postavení prezidenta jako hlavního velitele ozbrojených sil, ale Národní rada zákon znovu schválila. Nová úprava měla vskutku protiústavní výklad. Přesto však prezident nepřestal být hlavním velitelem ozbrojených sil, proto existovala v případě náčelníka generálního štábu dvojitá podřízenost, byť zákonně nestanovená. Ve věcech vojenské správy je vskutku odpovědný ministru obrany, ve věcech velitelských je však na základě Ústavy SR podřízen prezidentu republiky. Přenesení jmenovacího práva na vládu sice nemusí být nutně protiústavní, neboť ani ústava nemůže předpokládat, že všechny velící stupně v armádě obsazuje přímo prezident. Ale z povahy postu generálního štábu jako pomocného orgánu pro výkon velitelských pravomocí hlavního velitele plyne, že by tento hlavní velitel - prezident - měl mít právo náčelníka generálního štábu jmenovat a odvolávat. Ústavní soud SR nakonec konstatoval protiústavnost této úpravy.²⁰

Jmenování je činěno na návrh vlády. Jmenování je dále vázáno na projednání ve výboru pro obranu Poslanecké sněmovny. Souhlas poslaneckého výboru není nutný, stačí projednání návrhu. Náčelník generálního štábu je v oblasti velitelské přímo podřízen prezidentu republiky. Je však též podřízen v oblasti státní správy Ministerstvu obrany, jehož je generální štáb součástí.²¹

Historickou zajímavostí je, že prezident T. G. Masaryk jmenoval dříve do této funkce i cizince. Po vzniku Československa se nový stát opíral hlavně o Francii, což vedlo k tomu, že

---

¹⁹ Navíc § 55 Ústavní listiny uvozené zákonem č. 121/1920 Sb., upravující nařízení, je obecný v rámci moci výkonné, tedy nejen pro vládu, ale i prezidenta. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 199-200, 206, 217-220.

²⁰ Nález č. 10/1996 Zbierky nálezov a uznesení Ústavného súdu SR (PL.ÚS 32/95).

²¹ § 7 odst. 3 a 4 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách.

první dva náčelníci Hlavního štábu československé branné moci byli francouzští občané a generálové francouzské armády. Nejprve to byl Maurice César Joseph Pellé 17. 12. 1919- 31. 12. 1920. Pellé byl dokonce v období červen-říjen 1919 jmenován vrchním vojenským velitelem československé armády, byť československá ústava tento post neznala. V této funkci velel československé armádě v bojích s Maďarskem o Slovensko. Jeho nástupcem byl Eugène Désiré Antoine Mittelhausser 1. 1. 1921- 31. 12. 1925. V době, kdy byl Pellé náčelníkem hlavního štábu, byl Mittelhausser za československo-maďarské války velitelem Západní armádní skupiny na Slovensku a po ukončení bojů byl zemským vojenským velitelem na Slovensku. Oba byli také postupně veliteli francouzské vojenské mise v Československu.

2. PREZIDENT JMENUJE A POVÝŠUJE GENERÁLY

Tuto pravomoc má prezident vůči armádě²² i bezpečnostním sborům - Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor, Celní správa, Vězeňská služba, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.²³ V armádě jsou čtyři generálské hodnosti (brigádní generál, generálmajor, generálporučík, armádní generál) a v bezpečnostních sborech tři (brigádní generál, generálmajor, generálporučík). Případě ustanovení pro první generálské hodnosti ústava hovoří o jmenování, v případě ostatních jde o povýšení. Ovšem většinou má generál před svým jmenováním zpravidla hodnost plukovníka a z tohoto pohledu jde fakticky též o povýšení.

Jmenování a povyšování generálů je ústavní právo prezidenta bez podmínek, podléhá však kontrasignaci. Až obecnými zákony je toto právo vázáno na návrh vlády. Otázkou je, zda je ústavně přípustné omezovat ústavní právo jakéhokoliv ústavního orgánu tím, že obecný zákon váže uplatnění dané pravomoci na návrh jiného orgánu. Už za první Československé republiky byla zpochybňována ústavnost takového omezení. Konkrétně se jednalo o to, že zatímco uvozovací zákon k Ústavní listině stanovil, že prezident jmenuje předsedu a další 2 členy Ústavního soudu, obecný zákon o Ústavním soudu omezoval právo prezidenta na jmenování těchto kandidátů ze tří skupin po 3 osobách, které navrhovala Poslanecká

---

²² § 7 odst. 4 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. ZBYNĚK ŠÍN: Jmenovací a pověřovací oprávnění prezidenta 2, *Právní rádce* č. 4/1995 s. 7.

²³ § 1 odst. 1, § 8 odst. 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

sněmovna, Senát a Sněm Podkarpatské Rusi a do jeho ustavení to byla vláda. Tato skutečnost byla pokládána některými teoretiky za neústavní.²⁴

Ústava se výslovně nezmiňuje o právu prezidenta jmenovat a povyšovat do nižších než generálských hodností. Na základě výkladového pravidla *argumentum a maiori ad minus* lze dovodit, že může-li prezident jmenovat a povýšit generály, tím spíše může obdobné právo uplatnit na nižší hodnosti, kterýžto výklad má rovněž oporu ve funkci prezidenta jako vrchního velitele ozbrojených sil. Odlišný názor stojí na stanovisku, že jmenování a povyšování vojáků do vojenských hodností nespadá do působnosti vrchní velitelské pravomoci, kam patří pouze jmenování velitelů vojenských útvarů, ale do správní působnosti, kde je ústředním orgánem státní správy Ministerstvo obrany, pokud není stanoven jiný služební orgán. Proto prezident nemůže jmenovat a povýšit do jiné hodnosti než speciálně v čl. 102 odst. 1 písm. g) Ústavy uvedené skupiny hodností generálských.²⁵ Jde o případ teoretický, jelikož z praxe není znám případ sporu mezi ministrem obrany či jiným subjektem, kteří běžně provádí jmenování do negenerálských hodností, a prezidentem ohledně povýšení do těchto hodností. Přes různost teoretického pohledu na hranice mezi velitelskou pravomocí a správou ozbrojených sil nutno při pochybnostech upřednostnit práva vrchního velitele, jelikož ozbrojené síly jsou budovány za účelem obrany státu na základě jednotného velení a hierarchické poslušnosti a narušení tohoto principu by mohlo ohrozit jejich bojeschopnost. Obdobou práva jmenovat a povyšovat generály je i právo prezidenta odejmout generálskou hodnost (degradace) za úmyslné, zvláště závažné porušení služebních povinností. Degradací právo již výslovně ústava nezmiňuje a je upraveno jen zákonem. Degradaci generála navrhuje vláda.²⁶ Vedle kázeňské degradace generála prezidentem může též trestní soud vyslovit trest ztráty vojenské hodnosti.²⁷ Při odnětí vojenské hodnosti v armádě se nahrazuje odňatá hodnost hodností vojín. Služební poměr zaniká.

---

²⁴ Čl. III zákona č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina. § 1 zákona č. 162/1920 Sb., o Ústavním soudě. FRITZ SANDER: *Verfassungsurkunde und Verfassungszustand der Tschechoslowakischen Republik*. Brünn, Prag, Leipzig, Wien 1935, s. 90. JAROSLAV KREJČÍ: *Právní jevy v čase*. Praha 1937, s. 188 p. 179.

²⁵ ZBYNĚK ŠÍN: Jmenovací a pověřovací oprávnění prezidenta 2, *Právní rádce* č. 4/1995, s. 8. Ovšem ani zde nebyla názorová jednotka již v době monarchie, kdy někdy bylo řazeno povyšování důstojníků do působnosti velitelské, a ne správní. Při projednávání Ústavní listiny Ústavní výbor Národního shromáždění považoval povyšování všech důstojníků za právo prezidenta jako vrchního velitele. Až Národní shromáždění omezilo toto právo prezidenta na jmenování důstojníků 6. a vyšší hodnostní třídy. Protože bylo určeno speciální jmenovací právo pro prezidenta hodnostní třídou, tak prezident jmenoval podle § 64 odst. 1 bodu 8 Ústavní listiny nejen generály, ale i plukovníky. EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*, Praha 1934, s. 200, 255, 271.

²⁶ § 21 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. ZBYNĚK ŠÍN: Jmenovací a pověřovací oprávnění prezidenta 2. *Právní rádce* č. 4/1995 s. 7.

²⁷ § 79 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

V případě generálských hodností, do nichž prezident jmenuje na návrh vlády s kontrasignací premiéra, je znám případ policejního prezidenta Vladimíra Husáka, který byl vládou navržen ke jmenování generálmajorem.²⁸ Před jmenováním 8. 5. 2006 však byl kritizován policejní zásah proti prvomájové demonstraci a prezident návrhu vlády nevyhověl, o což dokonce prezidenta Václava Klause požádal předseda vlády Jiří Paroubek, aniž by vláda původní návrh vzala zpět.

Již po podání demise vláda Mirka Topolánka navrhla prezidentu jmenování generálů armády z iniciativy ministryně obrany Vlasty Parkanové²⁹ i generálů policie z iniciativy ministra vnitra Ivana Langer.³⁰ Předpokládalo se jmenování na státní svátek 8. 5., což je tradiční jmenovací den generálů vedle 28. 10. Prezident však návrh neakceptoval, aniž jej výslovně odmítl. Hrad jen prohlásil, že prezident nebude mít na jmenování generálů čas, neboť ve stejný den jmenoval novou vládu Jana Fischera.³¹ Nová vláda pak předložila vlastní návrh na jmenování generálů, aniž zrušila původní.³² V případě generálů armády opět navrhla již navržené osoby a ještě návrh rozšířila.³³ Z policejních generálů nenavrhla nikoho, žádný návrh ani ministr vnitra Martin Pecina neinicioval. Tomuto novému návrhu prezident Václav Klaus vyhověl a generály jmenoval 30. 6. 2009 na Den ozbrojených sil.

Vláda Jana Fišera dále dne 12. 10. 2009 navrhla z iniciativy ministra vnitra jmenovat nové policejní a hasičské generály.³⁴ Mezi navrženými byl i 1. náměstek ministra vnitra plukovník Jiří Komorous, kterého však prezident nejmenoval bez odůvodnění. Ostatním návrhům vyhověl. Též 12. 10. 2009 z iniciativy ministra obrany vláda navrhla jmenovat³⁵ kapitána

---

²⁸ Usnesení vlády z 22. 2. 2006 č. 187.

²⁹ Navrhla jmenovat do hodnosti brigádních generálů plukovníky generálního štábu Vladimíra Ložka, Přemysla Škáchu a Jiřího Verneru usnesením z 20. 4. 2009 č. 460.

³⁰ Navrhla jmenovat do hodnosti generálmajora policejního prezidenta brigádního generála Oldřicha Martinů a do hodnosti brigádních generálů plukovníky Jiřího Houba a Ivana Bílka usnesením z 20. 4. 2009 č. 461. Po zveřejnění návrhu se proti návrhu na povýšení policistů postavila opoziční ČSSD, která nominovala i budoucího ministra vnitra Martina Pecinu. Po jmenování nové vlády ohlásil navržený plukovník J. Houba odchod ze své funkce náměstka policejního prezidenta a byl 4. 8. 2009 ve výkonu funkce v době své nemoci nahrazen pověřeným Viktorem Čechem, po návratu z nemocenské koncem srpna 2009 z policie odešel. Langer by rád povýšil své náměstky na generály, *Právo* 20. 4. 2009 s. 1 a 4. JAKUB TRONÍČEK: Náměstek Houba odešel do civilu, školení odmítl, *Právo* 27. 8. 2009 s. 4.

³¹ Generálové musí na povýšení počkat, *Právo* 7. 5. 2009 s. 1 a 3.

³² Přitom platí kontinuita v rozhodování vlády. Pokud nejsou novou vládou zrušena usnesení staré vlády, jsou nadále platná.

³³ Nově též navrhla jmenování do hodnosti generálmajora brigádního generála Čestmíra Tesaříka a do hodnosti brigádních generálů plukovníky Jana Bureše a Pavla Zbořila usnesením z 22. 6. 2009 č. 793.

³⁴ Usnesení vlády z 12. 10. 2009 č. 1293 s návrhem na jmenování ke dni státního svátku 28. 10. 2009. Návrh dále obsahoval povýšení policejního prezidenta brigádního generála Oldřicha Martinů na generálmajora a do hodnosti brigádních generálů ředitele Krajského ředitelství Policie v Plzni plukovníka Miloslava Mašteru a zástupce generálního ředitele Hasičského záchranného sboru plukovníka Miloše Svobodu.

³⁵ Usnesení vlády z 12. 10. 2009 č. 1275 s návrhem na jmenování ke Dni válečných veteránů 11. 11. 2009.

Otakara Jaroše³⁶ do hodnosti generálmajora in memoriam a do hodnosti brigádních generálů plukovníky Roberta Matulu a Mikuláše Končického. Návrhy prezident Václav Klaus neakceptoval. V případě kapitána Jaroše lze uvést, že Václav Klaus měl zdrženlivý postoj k oceňování in memoriam po delší době od smrti. Otázkou bylo, zda by toto povýšení akceptovaly obce, které na svém území mají ulice pojmenované po kapitánu Jarošovi a názvy těchto ulic by pozměnily v označení hodnosti. Problematicnost návrhu spočívala v důsledku na živost osob, jež mají bydliště či sídlo na ulicích pojmenovaných po kapitánu Jarošovi a které by při změně názvu ulice musely měnit doklady i údaje o sídle podnikání.

Z iniciativy ministra spravedlnosti Roberta Pelikána vláda Bohuslava Sobotky navrhla 17. 10. 2016 povýšit ředitele Vězeňské služby brigádního generála Petra Dohnala na generálmajora a jeho náměstka plukovníka Simona Michailidise do hodnosti brigádního generála.³⁷ Přestože ostatním 11 návrhům na jmenování generálů z řad armády a hasičů prezident Miloš Zeman vyhověl 28. 10. 2016, těmto dvěma návrhům nikoli a bez odůvodnění. Spekulovalo se, že nevyhovění bylo reakcí na kritiku ministra spravedlnosti vůči prezidentu za jeho postup v souvislosti s návštěvou tibetského dalajlámy, kdy prezident prosazoval ignoraci této návštěvy ze strany oficiálních činitelů, aby nedošlo k narušení hospodářské spolupráce s Čínou. Petra Dohnala povýšil prezident na generálmajora a Simona Michailidise jmenoval brigádním generálem až 8. 5. 2017.

Prezident Miloš Zeman nevyhověl v květnu 2018 návrhu vlády z 18. 4. 2018³⁸ a znovu v říjnu 2018 návrhu vlády z 3. 10. 2018 na jmenování ředitele Bezpečnostní informační služby (BIS) plukovníka Michala Koudelky do hodnosti brigádního generála. Spekulovalo se, že jde o důsledek prezidentovi nespokojenosti s prošetřením kauzy výroby otravné chemické látky novičok ve Vojském výzkumném ústavu v Brně-Jundrově.

Dne 15. 4. 2019 navrhla vláda potřetí Michala Koudelku do hodnosti brigádního generála. Prezident odůvodnil třetí odmítnutí jmenoval Michala Koudelku generálem i pokusem o zásah BIS do školní výuky dějepisu a české literatury, což označil za neskutečnou drzost.³⁹ BIS ve své výroční zprávě za rok 2017 (mediálně prezentováno v prosinci 2018) tuto školní výuku označila za proruskou s požadavkem na změnu. Autor s prezidentem plně souhlasí. BIS tak pod vedením Michala Koudelky klesla na úroveň tajných služeb v totalitních státech, které chtějí regulovat i vzdělávání dětí vlastních občanů. Snaha této tajné služby se setkala s

---

³⁶ Nadporučík Otakar Jaroš (1. 8. 1912 – 8. 3. 1943) se vyznamenal v boji o Sokolovo na Ukrajině, kde padl. Posmrtně byl povýšen na kapitána a jako první cizinec získal titul Hrdina Sovětského svazu.

³⁷ Usnesení vlády ze dne 17. října 2016 č. 925.

³⁸ Usnesení vlády z 18. 4. 2018 č. 257.

³⁹ Usnesení vlády z 15. 4. 2019 č. 251. Týden s prezidentem, *TV Barrandov* 18. 4. 2019.

odmítnutím veřejnosti.⁴⁰ Prezident Zeman dne 9. 5. 2019 na otázku Jaromíra Soukupa z televize Barrandov, zda nevznikne konflikt mezi ním a premiérem Andrejem Babišem, když vláda Michala Koudelku již potřetí navrhla charakterizoval vztah mezi vládou a prezidentem při udělování generálské hodnosti takto: *"Vláda navrhuje, prezident jmenuje. To je dělba rolí a vzájemně bychom si do toho neměli zasahovat."* A dále komentoval nepodložené tvrzení Michala Koudelky, že Rusko je hlavním aktérem pokusu ovlivňovat volby a demokratické procesy slovy: *"Ach Bože, Bože. Jak si představujete to ovlivnění? To k vám někdo přijde a řekne, volte tohoto a toho? Je to normální fake news, normální drb. A pokud se tento drb různých konferencích předvádí, no tak odpověď je třeba neudělení hodnosti generála.."*⁴¹

Michala Koudelku vláda počtvrté do hodnosti brigádního generála navrhla 8. 10. 2019, čemuž prezident opět nevyhověl a ve vysílání televize TV Barrandov uvedl, že i důvod, proč odmítl udělit hodnost generála řediteli Bezpečnostní informační služby (BIS) Michalu Koudelkovi je, že se nevěnuje ekonomické kriminalitě poškozující náš stát slovy: *„Říkal jsem Babišovi, ať se Koudelka raději místo fiktivního honění ruských a čínských špiónů zaměří na ekonomickou kriminalitu,"* řekl prezident s tím, že pak by byl Michal Koudelka konečně užitečný.⁴²

Prezident rovněž nevyhověl návrhu vlády z 18. 4. a 3. 10. 2018 na jmenování do hodnosti brigádního generála zástupce velitele Pozemních sil Armády plukovníka Petra Procházky.⁴³ Mediálně uváděným důvodem mělo být staré provinění, kdy Procházka v roce 2009 kryl to, že dva vojáci si na helmy namalovali erby SS. Nařídil jim tyto erby odstranit, ale jinak věc nehlásil a nechtěl je potrestat. Vše se však nakonec zveřejnilo v tisku. V roce 2019 již prezident M. Zeman návrhu vlády na jmenování Procházky generálem vyhověl s tím, že dvojí odmítnutí byl dostatečný trest.⁴⁴

V československé ústavní minulosti měl údajně odmítnutí jmenovat generálem učinit i Gustáv Husák vůči návrhu na generálskou hodnost pro osobu, která se podílela na jeho nezákonném mučení a věznění v 50. letech 20. století. I když Husák proti těmto osobám po svém návratu k moci nezakročoval, zde snad měl komentovat návrh na generálské jmenování slovy: *"Ten ať na to zapomene."*⁴⁵

Rovněž slovenský prezident Ivan Gašparovič odmítl 2. 9. 2008 návrh vlády na jmenování ředitelky Sboru vězeňské a justiční stráže Marie Kreslové generálkou, důvody odmítl

---

⁴⁰ ZDENĚK KOUDELKA: Škola hrou. Ne však špičskou. *Mladá fronta Dnes* 16. 1. 2019, ISSN 1210-1168, s. 6.

⁴¹ Týden s prezidentem. *TV Barrandov* 9. 5. 2019.

⁴² Usnesení vlády z 8. 10. 2019 č. 717. Týden s prezidentem, *TV Barrandov* 24. 10. 2019.

⁴³ Usnesení vlády z 18. 4. 2018 č. 255. Usnesení vlády z 3. 10. 2018 č. 641.

⁴⁴ Usnesení vlády z 15. 4. 2019 č. 272, bod 1.3.c. Týden s prezidentem, *TV Barrandov* 18. 4. 2019.

⁴⁵ Informaci autor získal jen ústně a nemá ji podloženou písemnými prameny.

specifikovat. Dne 9. 8. 2017 bylo oznámeno, že polský prezident Andrzej Duda odmítl akceptovat návrh ministra obrany Antoni Macierewicze na udělení generálských hodností novým velitelům, když předchozí změny v armádě ministr učinil proti vůli prezidenta.

3. MOBILIZACE

Prezident nařizuje mobilizaci a demobilizaci. Děje se tak na návrh vlády.⁴⁶ Mobilizace je částečná, kdy se vztahuje na část vojáků nebo část území státu ve stavu ohrožení, nebo všeobecná za válečného stavu. Mobilizace se vyhláší zveřejněním mobilizační výzvy hromadnými sdělovacími prostředky.

Dnes platné právo zná mobilizaci, nikoli stav branné pohotovosti státu, byť některé právní předpisy s tímto pojmem nadále pracují.⁴⁷ Vzhledem k tomu, že již částečná mobilizace vedla k dřívějšímu stavu branné pohotovosti státu s důsledky vzniku například polních státních zastupitelství,⁴⁸ je i za dnešního stavu rozhodující pro takové případy částečná mobilizace a stav ohrožení státu.

Stav ohrožení státu vyhláší Parlament na návrh vlády, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. K přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů.⁴⁹ Stav ohrožení státu je ústavní podmínkou pro vyhlášení částečné mobilizace, záleží však na rozhodnutí prezidenta, zda po rozhodnutí Parlamentu nařídí k návrhu vlády částečnou mobilizaci.

Dříve nebyla mobilizace podmíněna usnesením parlamentu o vyhlášení nějakého mimořádného stavu. Poprvé byla v Československu provedena částečná mobilizace krátce po demobilizaci po první světové válce ukončené až 28. 2. 1921. Mobilizace byla nařízena rozhodnutím prezidenta po slyšení vlády 23. 10. 1921 z důvodu druhého návratu uherského krále bl. Karla IV.⁵⁰ do Maďarska, což byl pro Československo důvod k válce ve spojení s jinými státy Malé dohody (Rumunskem a Jugoslávií). Návrat krále byl však maďarskou vládou odmítnut a akce zkrachovala. Maďarský Sněm pak na návrh vlády přijal zákon o detronizaci Karla IV. a zrušení pragmatické sankce o nástupnictví na trůn. Nového krále měl zvolit Sněm. Návrh zákona předložila vláda přičemž uvedla, že tak činí na základě hrozby

⁴⁶ § 23 branného zákona č. 585/2004 Sb.

⁴⁷ § 20 písm. f) a § 28 písm. d) zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání. § 25 odst. 5 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

⁴⁸ ZDENĚK KOUDELKA: Vojenská justice v ČR. *Vojenské rozhledy* 2/2009, ISSN 1210-3292, s. 79-84, http://www.army.cz/images/id_3878_4000/3538/vr022009.pdf

⁴⁹ Čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

⁵⁰ Jako rakouský císař Karel I., jako český král a moravský markrabě Karel III. Blahoslaven papežem Janem Pavlem II. 3. 10. 2004. Za jeho svátek byl zvolen 21. 10., což je datum jeho sňatku s manželkou Žitou.

silou států Malé dohody a že zákon je v rozporu s historickou ústavou.⁵¹ Připomeňme jen, že hrozba silou byl důvod, s kterým československé právo spojovalo neplatnost mnichovské dohody od samého počátku.

Následně byla vyhlášena demobilizace 8. 11. 1921.⁵² Zajímavostí je, že mobilizován byl jako příslušník československého automobilového vojska i rotmistr Leopold Lojka - řidič auta vezoucího následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda s chotí Žofií v Sarajevu 28. 6. 1914, který za věrné služby habsburskému rodu dostal od panovníka bl. Karla zlaté hodinky.⁵³ I historická zkušenost z roku 1938 ukazuje, že prezident republiky přistoupil k vyhlášení všeobecné mobilizace 23. 9. 1938 bez předchozího jednání v parlamentu na základě aktuální mezinárodní situace. V září 1938 tomu ani nemohlo být jinak, protože poslanci i senátoři si během celé mnichovské krize užívali parlamentní prázdniny. Mobilizací se stát ze zákona dostal do stavu branné pohotovosti, což bylo oznamováno vládní vyhláškou.⁵⁴ V době první Československé republiky prezident nepotřeboval k nařízení mobilizace návrh ani souhlas vlády, pouze ji musel vyslechnout. Již vyhlášenou mobilizaci musel předložit Národnímu shromáždění k dodatečnému schválení. Rozhodnutí prezidenta o demobilizaci pak bylo vázáno na návrh ministra obrany. Rozhodnutí prezidenta byla podrobena spolupodpisu odpovědného člena vlády.⁵⁵ Vláda však určovala a vyhlášovala den ukončení branné pohotovosti státu, jež ukončila k 31. 12. 1945, když nebylo právně uznáno ukončení tohoto stavu pomnichovskou vládou k 28. 2. 1939.⁵⁶ V některých pramenech se lze setkat s tím, že již 20. 5. 1938 byla vyhlášena částečná mobilizace.⁵⁷ Ve skutečnosti šlo o povolání 1 záložního ročníku a příslušníků technických a zvláštních oddílů, což nebyla částečná

---

⁵¹ Zákon č. XLVII z roku 1921. Zákon však nerušil zvláštní práva habsburského domu, pokud nešlo o přímé právo na trůn. Například příslušníci dynastie usedlí v Maďarsku nepodléhali běžným soudům, ale soudu královského hofmistra a byli členy Panské sněmovny Sněmu. Vycházelo se z toho, že do vyřešení otázky obsazení trůnu, kdy by mohl Sněm zvolit i habsburského uchazeče, má být zachováno zvláštní postavení habsburské dynastie. IVAN HALÁSZ: *Minulosť a symbolika v ústavách štátov strednej Európy*. Ústav státu a práva Akademie věd ČR Praha 2019, ISBN 978-80-87439-41-8, s. 38.

⁵² Řeč premiéra Edvarda Beneše v Poslanecké sněmovně 26. 10. 1921, <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/090schuz/s090001.htm> EMIL SOBOTA, JAROSLAV VOREL, RUDOLF KŘOVÁK, ANTONÍN SCHENK: *Československý prezident republiky*. Praha 1934, s. 246. *Československé dějiny v datech*. Praha 1986, s. 395. LUDVÍK SVOBODA: *Cestami života I*. Praha 1971, s. 14-15.

⁵³ JIŘÍ SKOUPÝ: Leopold Lojka – vzestup a pád řidiče následníka trůnu. *Genealogické a heraldické informace* 2012, Brno 2013, ISSN 0862-8963, s. 53-54.

⁵⁴ § 57 odst. 1 a 3 zákona č. 131/1936 Sb., o obraně státu. Vládní vyhláška č. 183/1938 Sb., o vstupu státu do branné pohotovosti.

⁵⁵ § 23 branného zákona republiky Československé č. 193/1920. § 68 Ústavní listiny vyhlášené zákonem č. 121/1920 Sb.

⁵⁶ § 57 odst. 2 a 3 zákona č. 131/1936 Sb., o obraně státu. Vládní vyhlášky č. 28/1939 Sb. a 162/1945 Sb., o ukončení stavu branné pohotovosti státu.

⁵⁷ *Malý encyklopedický slovník*, Praha 1972, s. 201. *Malá československá encyklopedie*, 1. díl, Praha 1984, s. 834, dokonce uvádí datum 21. 5. 1938.

mobilizace, ale mimořádné povolání záloh, kdy prezident republiky mohl po slyšení vlády povolat až 3 nejmladší ročníky záloh.⁵⁸

Vzhledem k nové ústavní úpravě, kde se počítá s ingerencí Parlamentu, který svou povahou velkého kolegiálního orgánu není určen na rychlé řešení krizových situací, je vhodné, aby usnesení o stavu ohrožení státu bylo přijato již při znatelném, nikoli až osudovém vyhocení mezinárodní situace, aby prezident a vláda měli možnost operativně nařídit při dalším zhoršení mezinárodní situace částečnou mobilizaci.

Všeobecná mobilizace je svým vyhlášením podle branného zákona vázána na stav válečný, který podle ústavy vyhláší Parlament.⁵⁹ Je nutno říci, že naše ústavní úprava svou vazbou vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu na Parlament fakticky sama sebe vyřazuje z použití ve skutečně krizové době. Je totiž možné, že stát se dostane do války útokem jiného do situace, kdy nemůže jednat Parlament. Jistě by bylo správné, aby prezident vyhlásil mobilizaci i další kroky, aniž by Parlament vyhlásil stav ohrožení či válečný stav, pokud by se z důvodu velkých vojenských operací nemohl sejít. Rovněž je nutné odlišit válečný stav ve smyslu naší ústavy, což je pramen práva vnitrostátního, a válečný stav ve smyslu práva mezinárodního, který vzniká vyhlášením války či válečným útokem a končí podepsáním mírové smlouvy (nikoliv koncem války, ať již kapitulací či uzavřením příměří) anebo jinak projevenou vůlí států. Zde můžeme připomenout, že Československo bylo ve válečném stavu ještě dlouho po skončení druhé světové války, a to s Německem do 3. 2. 1955⁶⁰ a s Japonskem až do 8. 5. 1957.⁶¹ Též František Weyr poukazoval na nejasnost pojmu válečný stav za platnosti Ústavní listiny z roku 1920. Připouštěl, že prezident vyhláší válku v případě našeho vypovězení války jinému státu. Pokud by však jiný stát vypověděl válku Československu, pak by jen vyhlásil válečný stav bez vypovězení války.⁶² To má svou logiku, v jejímž světle je zřejmá nelogičnost naší Ústavy, která vůbec nepočítá s tím, že budeme předmětem překvapivého útoku třeba v době parlamentních prázdnin. Podle výslovného ústavního postupu, který by se samozřejmě neuplatnil, by musel prezident čekat s vyhlášením válečného stavu na schůzi komor Parlamentu snad i v době, kdy by cizí vojska již dělala přehlídku na pražském Malostranském náměstí. Vhodně to řešila např. ústava meziválečného Estonska, která vázala mobilizaci na souhlas parlamentu, pokud však byla Estonsku vyhlášena

---

⁵⁸ § 27 branného zákona republiky Československé č. 193/1920 Sb. *Československé dějiny v datech*. Praha 1986, s. 413.

⁵⁹ Čl. 39 odst. 3 a čl. 43 odst. 1 Ústavy.

⁶⁰ Válečný stav ukončen prohlášením prezidenta Antonína Zápotockého.

⁶¹ Čl. 1 a 6 protokolu o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem č. 26/1958 Sb.

⁶² FRANTIŠEK WEYR: *Československé právo ústavní*, Praha 1937, s. 196.

válka jiným státem, bylo napadeno či vyhlášena mobilizace jiným státem proti Estonsku, mohl mobilizovat prezident (stařešina) sám.⁶³

4. SLUŽBA V CIZÍCH OZBROJENÝCH SILÁCH

Občan může sloužit v cizích ozbrojených silách jen se souhlasem prezidenta republiky. Žádost se podává prostřednictvím Ministerstva obrany, které ji předloží prezidentu s vyjádřením Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra. Udělený souhlas pozbývá platnosti dnem vyhlášení stavu ohrožení nebo válečného stavu. Souhlas není třeba, jestliže občan má též jiné státní občanství pro službu v ozbrojených silách jiného státu, jehož je osoba také občanem, a dále pro službu v ozbrojených silách států NATO.⁶⁴ Nedovolená služba v cizích ozbrojených silách je trestným činem, a v době ohrožení státu nebo válečného stavu jde o válečnou zradu s trestem odnětí svobody až na 20 let, pokud jde o službu v nepřátelských ozbrojených silách.⁶⁵

5. BEZPEČNOSTNÍ RADA STÁTU

Prezident má právo účastnit se schůzí Bezpečnostní rady státu, vyžadovat od ní či jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti. Bezpečnostní rada státu je poradním a přípravným orgánem navrhujícím vládě opatření v oblasti bezpečnosti.⁶⁶

Literatura

CSEKEY STEPHAN von: Změna ústavy v Estonsku. *Moderní stát 1935*, s. 197-217.

HALÁSZ IVAN: *Minulosť a symbolika v ústavách štátov strednej Európy*. Ústav státu a práva Akademie věd ČR Praha 2019, ISBN 978-80-87439-41-8.

MARTIN HODNÝ: *Českoslovenští politici v letech 1918/1991*, Praha 1991, ISBN 80-900840-0-1.

KOUDELKA ZDENĚK: Vojenská justice v ČR. *Vojenské rozhledy* 2/2009, ISSN 1210-3292, s. 79-84, http://www.army.cz/images/id_3878_4000/3538/vr022009.pdf

KOUDELKA ZDENĚK: *Prezident republiky*. 2. vydání 2018, ISBN 978-80-7502-126-7.

---

⁶³ § 82 odst. 2 základního zákona Estonska ve znění zákona z 14. – 16. 10. 1934. STEPHAN von CSEKEY: Změna ústavy v Estonsku, *Moderní stát 1935*, s. 209.

⁶⁴ § 34 branného zákona č. 585/2004 Sb.

⁶⁵ § 320-321 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

⁶⁶ Čl. 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR.

KOUDELKA ZDENĚK: Škola hrou. Ne však špionskou. *Mladá fronta Dnes* 16. 1. 2019, ISSN 1210-1168, s. 6.

KREJČÍ JAROSLAV: *Problém postavení hlavy státu v moderní demokracii*. Praha 1935.

KREJČÍ JAROSLAV: *Právní jevy v čase*. Praha 1937.

KUBÍK LUBOMÍR: *Těšínský konflikt*. Olomouc 2001, ISBN 80-7198-458-2.

MORAVEC EMANUEL: *Projevy prezidenta T. G. Masaryka k vojsku*. Praha 1929.

SANDER FRITZ: *Verfassungsurkunde und Verfassungszustand der Tschechoslowakischen Republik*. Brünn, Prag, Leipzig, Wien 1935.

SKOUPÝ JIŘÍ: Leopold Lojka – vzestup a pád řidiče následníka trůnu. *Genealogické a heraldické informace* 2012, Brno 2013, ISSN 0862-8963, s. 48-59.

SOBOTA EMIL, VOREL JAROSLAV, KŘOVÁK RUDOLF, SCHENK ANTONÍN: *Československý prezident republiky*. Praha 1934.

ŠÍN ZBYNĚK: Prezident republiky a zákonodárství, *Právní rádce* 2/1995, ISSN 1210-4817, s. 7-9.

ŠÍN ZBYNĚK: Jmenovací a pověřovací oprávnění prezidenta 2, *Právní rádce* č. 4/1995, ISSN 1210-4817, s. 7-9.

TRONÍČEK JAKUB: Náměstek Houba odešel do civilu, školení odmítl, *Právo* 27. 8. 2009 s. 4.

TURZOVÁ VIRGINIE MARIE: *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*, Svitavy 2006, ISBN 80-86885-08-9.

WEYR FRANTIŠEK: *Soustava československého práva státního*, 2. vydání, 1924

WEYR FRANTIŠEK: *Československé právo ústavní*. Praha 1937.

Abstrakt:

Text se věnuje postavení prezidenta jako vrchního velitele ozbrojených sil k ozbrojeným silám, ale také jeho pravomocem vůči bezpečnostním sborům a jiným institutům v oblasti vojenství.

Klíčová slova: prezident, vrchní velitel, ozbrojené síly.

Abstract:

President of Republic and Armed Forces and Security Forces

The article deals with the president as the supreme commander of the armed forces and his right to appoint generals and Chief of Staff of the Army of the Czech Republic.

Key words: president, supreme commander, armed forces.

JEL: H56.

Doc. JUDr. **Zdeněk Koudelka** Ph.D. - Vysoká škola Ambis, Katedra bezpečnosti a práva,
zdenek.koudelka@mail.ambis.cz.